

EL BALL DE BASTONS

L'estiu s'ha acabat i l'Aina torna a l'escola. Ha de fer un treball sobre les tradicions i les festes populars catalanes, i tria el ball de bastons. Però no en sap gran cosa i pensa que l'Eloi, el seu amic d'estiueig que és bastoner, l'ajudarà. Com que viuen en poblacions allunyades, es connectaran a través del correu electrònic. Abans de res, el noi li diu que té un dit ferit per una bastonada i l'Aina se sorprèn perquè creia que era una activitat pacífica tot i els cops. Llavors l'Eloi li envia un email explicant la història d'aquest ball.

El correu comença dient que el ball està associat a l'ambient festiu de les celebracions populars, però que en un principi podia estar inspirat en les lluites d'espases, és a dir, que fos una representació per mesurar les forces entre dos bàndols. El 1150, durant el casament de Ramon Berenguer IV i Peronella d'Aragó, hi va haver ball de bastons, i se sap perquè es la primera vegada que aquesta dansa se cita per escrit en un document. Des de llavors, el ball de bastons és present a Catalunya, però segurament és anterior a aquest comte, perquè alguns d'aquests balls estan vinculats a ritus religiosos. Hi ha gent que creu que es podria tractar d'un ball inspirat en les danses rituals que es feien en el món de la pagesia en les societats primitives. D'altres diuen que els creadors d'aquest ball van ser el grecs. De tota manera, de l'única cosa que podem estar segurs és que el ball de bastons és la dansa més antiga de les que avui es ballen a Catalunya i, encara que no se sap amb certesa quins són els seus orígens, el que sí sabem és que tenia una funció ritual. És molt freqüent en les festes majors dels pobles.

Quanta informació! En nous correus l'Eloi li explica que on més arrelada està aquesta tradició és a les comarques del Penedès, del Vallès, de la zona de la Catalunya central i de Barcelona i els seus voltants. A Girona i Lleida actualment n'hi ha poca.

En una nova connexió l'Eloi li diu que l'altre dia va trencar un bastó. Com pot ser? Són fràgils?, li pregunta l'Aina. No, és que piquem amb molta força!

Un dels principals atractius d'aquest ball és picar els bastons amb un efecte i un so adequat, coordinant tots els moviments de peus i mans que es fan mentre ballem. Amb els bastons se segueix el ritme de la música i les bastonades són les que acaben marcant el compàs de cada ball. Hi ha molts tipus de bastons i de diferents fustes, però majoritàriament d'alzina; algunes colles fan servir radis de rodes de carro i unes altres els pinten. Varien bastant segons la zona geogràfica. Són molt resistents, li diu l'Eloi mentre li dóna més informació: cada bastoner porta un bastó a cada mà, excepte el cap de colla, que és qui dirigeix el grup i fa d'abanderat o banderer. Se situa en un extrem del quadre mentre porta el banderí on hi sol haver representat l'escut de la colla a la mà esquerra.

Quan l'Aina parla amb l'Eloi enyora les vacances d'estiu i quan portava roba fresca, com les faldilles, i fa broma perquè ell no en porta! Però l'Eloi la sorprèn i li respon que els

bastoners també porten faldilles! I continua explicant-li que el vestuari és diferent entre les colles, encara que hi ha uns trets comuns. La faldilla o faldellí tant per a homes com per a dones –fins no fa gaire les noies no podien ballar bastons–. El vestit base és una camisa i uns pantalons blancs. Per en Joan Amades, bon coneixedor d'aquest món, la roba i el mocador que porten moltes colles al cap està inspirada en la indumentària típica dels ballarins grecs. Però hi ha colles que prefereixen fer servir un barret ben elegant, una barretina o res. També és comú el mocador llampant sobre les espatlles, tot i que algunes fan servir bandes creuades damunt el pit o una armilla o cosset. La faixa sobre el faldellí i els camalls amb cascavells cosits que cobreixen la cama són altres elements que es repeteixen. El calçat dels bastoners són les espadenyes, gairebé sempre de vetes.

L'Aina rep algunes fotos i aleshores ho veu tot més clar. Durant un temps no parlen més del tema, però l'Aina ha d'acabar el treball i li cal més informació. L'Eloi li explica que les coreografies (figures, passos i cops) es fan seguint una música determinada i n'hi ha de molt variades. La formació bàsica per començar el ball són vuit bastoners posats en dues files de quatre, l'una davant de l'altra; d'això en diuen quadre. S'hi poden anar sumant quadres, o afegint-hi grups addicionals de només quatre bastoners més, o anar variant l'estructura amb una quantitat diversa de gent. De cops, n'hi ha de baixos i d'alts, segons on es faci el cop de bastó; i es pot picar a terra, al costat, fer un sotacama, fer un entrecreuat...

L'Eloi li comenta que la música, de caire festiu, està interpretada per gralles, flabiols, tabals i altres instruments de percussió; segons els llocs i l'època se n'hi afegeixen uns altres. Primer sona la música, i després comença el ball. Les cançons són curtes i simples amb un repertori que va des dels segles XVII-XVIII fins a tonades populars.

La feina ja pràcticament està acabada i a l'Aina només li cal saber que la festa grossa és la Trobada Nacional de Bastoners de Catalunya que se celebra a principi d'estiu i cada any en un indret diferent.

XXXII CONCURS DE DIBUIX ESCOLAR

